

Beslutningsforslag nr. B 105. Fremsat den 29. februar 1996 af Keld Albrechtsen (EL) og Frank Aaen (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om alternativer til EU's Økonomiske og Monetære Union (ØMU)

»Folketinget opfordrer regeringen til at arbejde for et europæisk valutasamarbejde efter følgende retningslinjer:

A. Som fastlagt ved folkeafstemningen den 18. maj 1993 deltager Danmark ikke i en eventuel fælles EU-valuta, dvs. Danmark deltager ikke i Den Økonomiske og Monetære Unions (ØMU's) tredje fase.

B. Kommende aftaler mellem Danmark og de lande, der deltager i en eventuel gennemførelse af ØMU's tredje fase, må ikke på noget tidspunkt medføre en indskrænkning af Danmarks valutariske, økonomiske og finanspoliti-

ske selvstændighed og må ej heller medføre, at Danmark kan rammes af sanktioner i forbindelse med manglende overholdelse af konvergenskrav eller andre krav i Den Økonomiske og Monetære Union.

C. Den danske regering bør i EU fremsætte et forslag om udsættelse af den endelige beslutning om gennemførelse af ØMU's tredje fase og forslag om alternativer til ØMU'en, herunder forslag om et europæisk valutasamarbejde efter EMS-modellen, og således, at der tages fælles skridt til bekæmpelse af den internationale valutaspekulation, f.eks. gennem indførelsen af afgifter på valutahandel.«

Bemærkninger til forslaget

Den ene af de fire danske undtagelser i Maastricht-Traktaten vedrører tredje fase i Den Økonomiske og Monetære Union. I forbindelse med folkeafstemningen den 18. maj 1993 blev det fastlagt, at Danmark vil bruge denne undtagelse til at holde sig uden for den fælles mønt, der ifølge beslutningerne på EU-topmødet i december 1995 skulle træde i kraft i 1999.

Nærværende beslutningsforslag indeholder en understregning af den danske undtagelse.

Derudover indeholder forslaget to dele:

1. Retningslinjer og betingelser for dansk deltagelse i en eventuel kommende aftale mellem de lande, der deltager i ØMU'ens tredje fase, og et antal lande, der ikke deltager.

2. Retningslinjer for udarbejdelsen af et europæisk alternativ til ØMU med det sigte helt at undgå, at ØMU'ens tredje fase træder i kraft, dvs. undgå at der oprettes en fælles mønt med deltagelse af en række EU-lande.

ad 1:

Hvis den fælles mønt indføres, rejser det spørgsmålet om forholdet mellem de valutaer, der opsluges i den fælles mønt, og de valutaer, herunder den danske krone, som står udenfor. I den forbindelse har der været forslag om bl.a. en »solidaritetspagt«. Hvis der indgås en sådan aftale, er det naturligvis helt afgørende, at den fuldt ud respekterer det grundlag, som blev vedtaget ved folkeafstemningen den 18. maj 1993. Det var derfor tilfredsstillende, at økonomiminister Marianne Jelved i Folketingets spørgetid den 21. februar 1996 understregede, at regeringen ikke har nogen planer om at lade Danmark underlægge de sanktioner, der gælder for ØMU-lande, hvis de ikke opfylder en række kriterier om bl.a. statsunderskuddets størrelse, de såkaldte konvergenskriterier. Det betyder, at Danmark fortsat, også i forbindelse med en eventuel aftale med ØMU-landene, f.eks. vil kunne vedtage en finanslov med større underskud end fastsat af konvergenskriterierne, uden at Danmark af den grund kan rammes af sanktioner fra EU eller fra EU's Centralbank. Økonomiministeren gav i Folke-

tingets spørgetid den 21. februar 1996 tilsagn om, at hvis regeringen indgår i forhandlinger, som har forpligtende karakter på et eller andet tidspunkt, så går den sædvanlige procedure, vi kender, igennem Europaudvalget med mandatgivning. Forslagsstillerne finder, at det er tilfredsstillende, at regeringen har givet dette løfte, men finder, at sagen er så vigtig, at der ved folketingsbeslutning bør fastlægges rammer for et sådant eventuel kommende mandat. Derfor er sådanne rammer indarbejdet som et led i nærværende forslag til folketingsbeslutning.

De seneste måneders debat i medierne om ØMU-projektets problemer har i stigende grad rejst kravet om enten en udsættelse eller en opgivelse af hele projektet. Sidst kunne man se det i Det Fri Aktuelt den 15. februar 1996, hvor både den tidligere vismand, Anders Ølgaard, og SiD's cheføkonom, Kaj Vangskjær, siger, at der nu må findes et alternativ til ØMU'en. Ifølge Det Fri Aktuelt »... er (de) begge fortalere for et EMS-lignende samarbejde med gensidige betingelser, der ikke helt indeholder ØMU'ens strenge krav til den økonomiske politik«. Og Kaj Vangskjær siger ligeud: »Jeg har svært ved at se fordelene for Danmark ved at gå med. En opfyldelse af konvergenskravene kræver så store økonomiske stramminger i alle de lande, der vil med, at det vil medføre større ledighed... De økonomiske krav vil formentlig blive endnu skrappe, når først ØMU'en går i gang. Det vil medføre politisk uro i hele EU.«

Dengang man i 1991 forhandlede Maastricht-Traktaten på plads, forudså man ikke den krise, som i 1992 og 1993 reelt ødelagde det eksisterende EMS-samarbejde. Sammenbruddet i EMS'en kom, fordi EF-landene siden 1987 havde søgt at fastholde den kursparitet, som eksisterede mellem landene. Men denne politisk bestemte fastholdelse af kurserne var ikke i overensstemmelse med den uens økonomiske politik, som de facto blev ført i EU-landene. Derfor inviterede man nærmest til spekulation i de svage valutaer. Det var årsagen til det endelige sammenbrud i EMS'en, som skete i august 1993, hvor EU-landene blev tvunget af udviklingen til at opgive de snævre

marginer for deres landes valutakursudsving. Siden dette tidspunkt har EU's valutaer kunne svinge med 15 pct. mod før 2 pct.

Akkurat som man fra 1987 fastholdt et politisk bestemt valutakursforhold, har man i fastlæggelsen af ØMU-projektet overhovedet ikke forholdt sig til den økonomiske og politiske situation i slutningen af dette århundrede, hvor allerhøjst nogle få EU-lande vil kunne leve op til konvergenskravene, som de er formuleret nu, og hvor et flertal ikke vil kunne leve op til kravene. Hvad får det af konsekvenser for samarbejdet i EU? Arbejderbevægelsens Erhvervsråd skriver i et notat den 17. januar 1996, at »... af disse spørgsmål er, hvordan samarbejdet omkring udviklingen af det indre marked skal fortsætte i en situation, hvor muligvis et flertal af EU-landene, såvel absolut som med hensyn til stemmевægte, står uden for ØMU'ens tredje fase.«

Den tidligere engelske udenrigsminister, Douglas Hurd, skrev en kommentar i Financial Times om ØMU'en, som blev citeret i Ritzau den 31. januar 1996. Han sagde heri, at forholdet mellem de lande, der deltager i ØMU'en, og de, der står uden for, skal undersøges. »Det skete ikke i Maastricht, fordi det blev forudsat, at alle vigtige lande ville være deltagere i ØMU... I stedet for at forene de 15 EU-lande splitter ØMU landene i tre blokke: De, der kan og vil tilslutte sig en fælles mønt i 1999; de, der sandsynligvis kan, men ikke vil på dette tidspunkt; og de, der er ivrige efter at tilslutte sig, men ikke kan.«

Den tidligere overvismand, professor Anders Ølgaard, siger til Politiken den 18. januar 1996, at i stedet for at køre videre med ØMU'en burde man koncentrere sig om at udvikle et valutasamarbejde i stil med det gamle EMS-system. Han siger yderligere: »Det er lidt absurd, når flere ministre siger, at vi på en gang lægger særlig vægt både på beskæftigelsen og på at opfylde konvergenskriterierne. Det er jo selvmodsigende. Hvis man vil gøre noget for beskæftigelsen, så gør man det jo ikke ved at stramme finanspolitikken. Men konvergenskriterierne tilsiger jo netop, at man skal stramme finanspolitikken.« Han konstaterer derefter, at de nuværende problemer er for intet at regne i forhold til de problemer, EU-landene får, hvis først ØMU'en bliver til noget: »Hvis ØMU'en skal have troværdighed, så forudsætter det en fælles styring. Det betyder også, at de lande, som ikke opfører sig efter reglerne, skal bankes på plads. Det problem har ingen villet røre ved med en ildtang. ØMU'en skal kunne fungere både i lyst og nød – også når konjunkturerne er dårlige. Hvis de internationale kapitalmarkeder ikke længere tror på det, så ender det med, at det hele sprænger i stumper og stykker, og så er vi først for alvor på spanden.«

Et andet problem er, hvordan en opsplitning af EU-landene vil påvirke samhandelen og den økonomiske aktivitet generelt. Det er ingen hemmelighed, at de europæiske lande er kendetegnet ved en meget stor intern handel. Dermed vil alle landene – også de store – have indlysende økonomiske interesser i de andre landes økonomiske udvikling. Men til dato er der ingen af de såkaldt ansvarlige blandt EU-landene, som overhovedet har forholdt sig til den konkrete situation – hvis man absolut vil fremture og etablere ØMU'en – hvordan relationerne økonomisk og valutarisk skal være mellem dem, der er med i ØMU'en, og dem, der står udenfor!

I Europa-Kommissionen og blandt en række af de vigtigste politiske beslutningstagere har realiseringen af ØMU'en nærmest antaget karakter af en politisk-ideologisk nødvendighed på tværs af alle økonomiske og sociale konsekvenser. F.eks. sagde chefen for Det Europæiske Monetære Institut, Alexandre Lamfalussy, ifølge et Ritzau-telegram den 25. januar 1996, at udsættelse eller total skrinlæggelse af Den Europæiske Monetære Union (ØMU) vil virke som et »politisk og økonomisk chok« for Europa. Han fortsatte: »Maastricht-Traktaten er et afgørende led i den samlede europæiske integrationsproces«, og tilføjede, at hvis ØMU'en bliver lagt på is »... hvordan skal folk så kunne tro på den europæiske udvikling?«. En udsættelse af ØMU vil også kunne true EU's indre marked, sagde han og fortsatte: »Jeg er overbevist om, at vi ikke vil kunne udnytte det indre marked fuldt ud, hvis vi ikke har en fælles mønt. Fraværet af en sådan vil betyde usikkerhed, hvilket igen kan betyde fejlplacering af økonomiske ressourcer. Bare tænkt på, hvordan USA ville fungere med 15 forskellige valutaer.«

At et hovedformål med ØMU'en er politisk og ikke kun økonomisk blev til fulde bekræftet af den franske regeringschef, Alain Juppé, da han den 20. februar 1996 i den franske nationalforsamling ifølge Reuter skulle have sagt, at den planlagte ØMU primært var et politisk projekt for at beskytte EU fra de centrifugalkræfter, som ville træde i kraft i forbindelse med den planlagte udvidelse af EU, og samtidig var projektet med til at forstærke det fransk-tyske lederskab for Europa. Han sagde direkte: »ØMU'en er først og fremmest et politisk valg. Det er et spørgsmål om indflydelse, om de europæiske nationers placering og rolle på den globale areana... Den eneste tilbageblevne supermagt på Jorden har ikke længere en modvægt og handler derfor med en supermagts reflekser i forhold til økonomi, politik og handel.« At der her er tale om strategiske franske interesser blev understreget, da den tidligere franske præsident

Valéry Giscard d'Estaing under den samme parlamentsdebat sagde, at Frankrig måtte fastholde det nuværende paritetsforhold mellem Frankrig og Tyskland. Han understregede at »... vores nationale interesser... dikterer – i forbindelse med den måde, som det europæiske system bliver organiseret på fremover og i udmøntningen af ansvaret – at vores regering sørger for at fastholde en streng paritet med Tyskland.«

ad 2:

Det står klart, at modstanden imod planerne om en fælles EU-valuta er meget stor i befolkningerne. Det kom stærkt til udtryk under den franske strejkebevægelse i 1995, og tilsvarende har tyske opinionsmålinger gang på gang vist, at tilhængerne af den fælles mønt udgør et mindretal i den tyske befolkning. Her i Danmark blev modstanden imod ØMU'en bekræftet i en undersøgelse af Greens Analyseinstitut, som blev offentliggjort i Børsen den 19. februar 1996. Her siger 57,6 pct. af de adspurgte nej til ØMU'en, og kun 27,3 pct. siger ja.

Selv om Danmark har besluttet at stå uden for den fælles mønt og derfor ikke trues af ØMU-planerne på samme måde som den tyske og franske befolkning, så vil der alligevel set fra et dansk synspunkt være store fordele ved, at ØMU-planerne helt opgives.

Det har vist sig, at konvergenskravene i Maastricht-Traktaten ikke kan overholdes. Indtil nu ser kun et enkelt land, Luxembourg, ud til at kunne opfylde konvergenskravene. Forsøget på at overholde disse krav i en økonomisk tilbagegangssituation vil få meget alvorlige og negative konsekvenser for beskæftigelsen og de sociale forhold og vil – forhåbentlig – give anledning til en voldsom folkelig modstand.

Kombinationen af konservativ politik i en række store lande og konvergenskravene vil være det samme som at starte en alvorlig social konfrontation. Regeringerne afviser at gennemføre den nødvendige beskatning af den bedst stillede del af befolkningen – og gennemfører ligefrem skattenedsættelser for de velstillede, som det f.eks. er sket i Danmark i de senere år, senest med afskaffelsen af formueskatten. Samtidig forsøger regeringerne så at overholde konvergenskravene. Det fører til en dybt asocial og beskæftigelsesfjendsk politik.

Professor Søren Kjeldsen-Kragh formulerer det i Politiken den 31. december 1995 på denne måde: »ØMU'en vil skabe større regionale og sociale problemer, som derefter skal løses på EU-niveau. Man

taler allerede i dag om at indføre en konjunkturudligningsfond, hvilket indebærer et voksende EU-budget. ØMU'en vil gøre det nødvendigt at føre fælles arbejdsmarkeds- og socialpolitik, og deraf følger som en naturlig konsekvens, at Europa-Parlamentet skal have lovgivende kompetence. Tilhængerne af denne udvikling i de øvrige EU-lande lægger ikke skjul på, at den fælles mønt skal være drivkraften bag etableringen af et Europas Forenede Stater.«

Derfor er der behov for helt andre modeller end den liberalistiske føderale ØMU-model. Hertil kommer, at ØMU-modellen også ud fra et valutapolitisk synspunkt er et risikabelt, ja, dumdrigt projekt. Trods den reelle opløsning af EMS-samarbejdet i 1993 har det europæiske valutasystem vist sig at kunne fungere i den forstand, at de forskellige valutaer har tilpasset sig, uden at det har ført til et sammenbrud i valutasystemet.

Imidlertid er der behov for en større solidaritet imod valutaspekulationen. Nogle valutaer er givetvis på grund af valutaspekulanternes angreb blevet tvunget til at gennemføre større devalueringer, end den økonomiske udvikling i de pågældende lande reelt betinger. Derfor er den norske og svenske krone formentlig i dag undervurderet i forhold til den tyske mark og den danske krone.

Derfor må der tilstræbes et europæisk valutastem, hvor de enkelte valutakurser kan tilpasse sig hinanden i et smidigt system ud fra landenes reelle økonomiske situation. En sådan europæisk valutaaf-tale bør ikke gennemføres i EU-regi. Den bør være åben for andre lande, f.eks. Norge og Island.

ØMU-modellen er usmidig og farlig, fordi den urealistisk fastlåser kurserne, indtil spændingerne bliver for store. Det giver baggrund for store valutakriser. Omvendt er der behov for et mere solidarisk system end det nuværende. Der kan f.eks. indgås aftaler om, at landene rykker hinanden til undsætning, hvis valutaspekulanterne angriber. Derimod bør der ikke indføres urealistiske krav om, at valutakurserne skal fastlåses i forhold til den tyske mark. Derfor synes EMS-modellen at være den indlysende rigtige løsning. Den kan kombineres med internationale indgreb mod valutaspekulation, f.eks. i form af en afgift på valutahandel. Hvis der f.eks. pålægges en afgift på 1 promille, vil det ikke medføre mærkbar gene for mindre valutahandler til f.eks. turistformål, men vil gøre det kostbart at foretage de kæmpestore flytninger af valuta, som finder sted i forbindelse med valutaspekulation.